

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povești despre formarea și conducerea tovărășiilor economice
Foaia oficială a „Centralei Tovărășiilor” și a însoțirii pentru „Asigurarea vitelor”, amândouă în Orăștie.
— Sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Adaus economic la „LIBERTATEA”.

Apare tot a doua Duminică.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Anul IV.

ORĂȘTIE, la 23 August v. (4 Sept. n.) 1909.

Nrul 7.

Roadे și nădejdi de viitor.

Ori cît de neîndestulitoare și prea puțin rînduită este munca ce o facem și noi pentru împreunătenirea fraților Români cu cooperativele (cu tovărășiile) — încetul cu încetul să mișcă și la noi o parte din straturile mari ale poporului și să înșiruie cu drag și cu însuflețire sub steagul tovărășiilor, cu dor de muncă iubitoare a deaproapelui.

Puterile noastre, a celor cîtiva cari nizuim să ținem vie dragostea pentru tovărășii, sunt mult prea slabe, împrejurările date ne sunt prea vitrege, dar mai ales nepăsarea celor mai puternici ai noștri, e aproape ucigașă!

Cu toate acestea:

Și din un ținut și din altul luăm știri înveselitoare, că fruntașii țărani și intelectuali cu dragoste față de popor, dezvoaltă o lucrare vrednică pentru strîngerea puterilor răslețe sub flamura tovărășiilor.

E adevărat că nu în tot locul și nu totdeauna sunt încununate cu izbîndă astfel de încercări. Tot așa de adevărat este că în multe locuri tovărășia vrea să fie folosită numai ca perdea pentru o vinovată muncă egoistă.

Nu este însă pădure fără uscături, și nici acțiuni fără secături.

Aceste crescături bolnave să vor nimici ele îndată-ce munca cinstită și altruistă, ocrotită prin tovărășii, le va întuneca cu roadele ei sănătoase.

Atunci obștea mare va trece cu un zimbet de milă pe lângă cei nepăsători de azi, pe lângă cei ocrotiți pe nedreptul la sinul muncii egoiste, dar investimîntată în haina naționalismului ori humanismului de paradă.

Că vremea asta nu e de parte, dovezi neîndoioase ne dau știrile ce ne sosesc despre tot mai multe porniri pentru strîngerea rîndurilor în tovărășii, care la timpul său să vor găsi cu organizații corespunzătoare luptei ce au să ducă pentru ajungerea idealului cooperativ: înfrățirea la muncă și la cîștigul folositor obștei întregi.

Așa cum până acum ne lipsește încă organizația faptică în ale tovărășiilor, — abia să observăm rezultatele deja ajunse prin tovărășii, — și în o parte și în alta.

Dar' să nu amintim decît faptul, că cele peste 20 tovărășii ocazionale, ce sunt în tot atîtea comune, pentru asigurarea vitelor, — făcute aproape toate la îndemnul nostru, — au dat în cei din urmă doi ani peste 26 mii coroane despăgubiri pentru vitele nenorocite și perite.

Satele noastre au apoi la vre-o 30 tovărășii de consum (bolte) parte în legătură cu centrale străine, parte neatîrnatore, — dar toate muncind pentru binele obștei, căreia servesc.

Avem apoi aproape la 60 tovărășii de credit și magazine de bucate — tot atîtea pepiniere pentru o muncă cooperativă folositoare.

Între aceste bine peste 100 tovărășii, avem și cîteva tovărășii cu ținte speciale. Amintim între acestea tovărășia de arîndat (obștea satească) de lângă Arad, tovărășia pentru exploatarea pădurii de brad și pregătirea de șindile și doage în comuna Măricel.

Tot aici să înșiruie cu vrednicie și tovărășia „Codrul” din comuna Valhid, care cumpără deocamdată numai trunchi de stejar din care tovărășii fac doage pentru buți și le valorază în comun.

Sufletul și conducătorii acestei vrednice tovărășii sunt: preotul Borza (umoristul) și învățătorul Sighișorean din Valhid. Amîndoi lucră cu inimă și cu alese nizuinți, după care deja și până acum au avut roade frumoase.

Însuflețirea și mîndria cu care mi-a povestit deunăzi învățătorul Sighișorean, despre „Codrul” lor, m'a umput și pe mine de mîndrie și mai ales de încredere în viitor, — căci e peste putință să nu izbutească și trup să nu îmbrace ideea cooperatiunii (întovărășirii) și aici la noi Români din regatul ungar — cîte vreme avem luptători cu trup și suflet, cu sfatul și cu banul, cum sunt a-

postolii modesti de până aci a tovărășiilor...

Despre vrednica tovărășie „Mugurul” vorbim mai jos, pe larg.

Roadे avem, iaca, și până acum, deși răslețe și nerînduite. Dar' în curînd sperăm că și muncă să va întei și organizația nu va întîrzia.

Din parte-ne, acum după-ce am mîntuit cîteva lucrări și nevoi ce ne luau adesea dela munca pentru tovărășii, lucrări ce ne-au silit să facem întreruperi și în scoaterea foii „Tovărășia”, — vom începe din nou, cu puteri îndoite pentru filfăirea steagului mîndru al tovărășiilor.

Și deviza să ne fie: *Înainte!*

V. C. Osvadă.

„Mugurul”.

Înainte cu un an și-a început lucrarea — fără șgomot, fără trimbița reclamei — o tovărășie românească care și-a ales ca țintă o astfel de activitate, cu care întregeste minunat munca economică, ce ni-să impune nouă Românilor d'aici pe toate terenele.

Tovărășia poartă numele de „Mugurul” însoțire economică-comercială în Ibașfalău (Erzséctváros lângă Mediaș, în drumul spre Brașov.) Alcătuitorii vrednici al acestei tovărășii, a fost un grup de tineri fruntași, în frunte cu tînărul avocat din Ibașfalău Dr. Alexandru Morariu. Conducătorul și sufletul afacerilor e azi directorul Fabiu Toma, un ales specialist în ale agriculturii și mai ales în cultura viței de viie.

Scopul tovărășiei este să muncască practic și faptic pentru înaintarea noastră economică. Până acum, amăsurat puterilor bănești ce i-au stat la îndemînă produce altoi de viță de viie, face negoț cu fin și cu bucate în parte.

În viitor mărindu-și treptat cercul de lucrare, „Mugurul” să va ocupa mai cu dinadinsul de afaceri cu bucate, va porni și va ținea sub scutul să, tovărășii pentru valorizarea ouelor, pentru lăptării și pentru valorizarea altor produse ce să țin de cercul plugăriei.

Dacă sprijinul obștei nu va lipsi, căci destoinicia conducătorilor dă deplină cheazășie, — în scurtă vreme vom avea o puternică tovărășie special pentru producțiunea și valorizarea produselor agricole, care slujind principiului împărțirii muncii, va întregi foarte norocos

mare acțiunea economică, ce ni-să impune cu putere.

Indemnat de știrile și datele publicate în gazete asurpa tovărășii „Mugurul”, zilele trecute am folosit un prilej dat să fiu în Ibașfalău și să văd cu ochii lucrurile dela această tovărășie.

Am rămas foarte plăcut surprins de cele văzute!

Numărul membrilor în vreme de un an a crescut dela 44 la peste 400; iar numărul cvotelor de cîte 10 Coroane întrece suma de 6200.

Mai îmbucurător e faptul, că acești membrii în cea mai mare parte sunt plugari de prin 30—40 comune din jurul Ibașfalăului și unii chiar din depărtări mari de pe lângă Sibiu, Beiuș, Brașov, etc.

Prin urmare „Mugurul” nu e o tovărășie locală, care să se mulțumească numai cu îngrijirea intereselor mici din o localitate. E, și mai bine va fi în viitor, o viuă pepiniere pentru altoirea și îngrijirea intereselor practice agricole!

Cu greu și cu multă iscusință tovărășia dela început și-a asigurat 2 întravilane, de aproape 15 jugăre, în nemijlocita apropiere a orașului. Peste 8 jugăre din aceste e plantat deja cu altoi de viță de viie. În rădăcină de viță americană e altoit surcel de viță europeană de soiul ales. Munca acestei altoiri să întimplă în primăvară, în case cu căldură temperată — după cele mai noi și mai îngrijite sisteme!

Toamna tîrziu apoi, altoii de vițe bine desvoltate, să culeg din pămînt, să păstrează sistematic, și primăvara, la sezon, să vînd membrilor și marelui public — cu prețuri creștinești.

Lucrările cerute de aceste pepiniere (grădini cu altoi) sunt foarte multe și tot atît de gingașe. Mulțumită însă destoiniciei, priceperii și puterii de muncă a directorului F. Toma, absolvent al academiei de agricultură, — toate aceste lucrări să fac cu o îndemînare rară și aduc roade îmbelșugate! Dovadă roada anului prim cu pepiniera, cînd 60—70% din altoi sunt tot de clasa primă — neasămănat superiori altoilor ce-i au în nemijlocita apropiere Sașii în pepiniera lor cu mult mai veche.

Îți crește inima cînd vezi frumoasa pădurice de altoi și știi că e roada muncii românești și încă a muncii întovărășite, despre ce cu cîtiva ani înainte abia să putea visa...

„Mugurul” în afară de producerea altoilor, să mai ocupe și cu afaceri de fin, pe care îl livrează în mare parte armatei.

Prin agenturile ce le are în vre-o 30—40 comune, cu timpul va putea arăta roade foarte însemnate. Sufletul și esecutivul imediat a întregii lucrări ce să face la

„Mugurul“, este directorul Fabiu Toma, căruia mai decurând i-a făcut nedreptate dl Ion de pe Văcărea (dl cavaler Pușcariu retras la Ban) când a zis că a părăsit cariera de agronom.

După cât pricepem noi, cultura viței de viie și valorizarea finului și a bucatelor, și apoi alte valorizări de produse agricole, aparțin agriculturii. Ori nu?

Alături de dl Toma îi găsim pe dnii avocați Dr. Alex. Morariu și Dr. Dionisie Roman (Medias) pe dl Dr. Nic. Racoța, medic în Șeica (prezident) pe dl protopop G. Simu, pe învățătorul Sighișorean (Valdhid) și încă câțiva însuflețiți apostoli ai ideii întovărășirii (cooperative).

Când recomandăm obștei românești tovarășia „Mugurul“, credem că împlinim o îndatorire exprimând și pe aceasta cale bine meritatele laude celor din fruntea „Mugurului“.

O învoire bună.

Dieta țărișoarei Elveția s'a apucat să aducă o lege nouă și poate de mare folos.

Vrea să introducă monopolul valorizării bucatelor, adică: dreptul statului de a cumpăra și vinde numai el, prin oamenii săi, bucatele, (așa cum e la noi „monopolul“, dreptul singur de vindere, a statului, pe sare și pe tăbac).

După planul de lege elvețian, statul ar cumpăra întregă roada de bucate, ce vine la vânzare, pe care apoi le-ar vinde cu prețuri cinstite, cumpătate, ba chiar ieftine, tot locuitorilor sei, când au lipsă de ele, prin ce aceștia ar fi scăpați de belitorimea speculanților. În toată țara ar fi prețuri deopotrivă pentru bucate (cum e la noi deopotrivă pe tăbac și sare).

Dacă să va întrupa planul acesta, vom avea cu o pildă bună mai mult și vom înțelege și mai bine rostul și rolul cel mare, ce-l are munca organizată (după bune chibzuii întocmită).

Cusăturile din Jebel.

Revista „Termelés“ din Budapesta, publică un articol lung și plin de laudă la adresa femeilor române din comuna Jebel (în Bănat), pentru minunatele lor cusături ce le fac în o lucrătoare înjghebată de o doamnă d'acolo — Lázár Béláné.

Revista publică și două clișeuri (chipuri cu mustre) din cusăturile românești d'acolo, una numită „Drumas“ din Jebel, și alta „Akáczos“ din Jebel.

Ne mai spune apoi în articol, că din cusătoria Românce-

lor din Jebel s'au vîndut cu deosebire în Germania sute și mii de blouse (scurteici) făcute din materie cusută în Jebel.

Incolo apoi scriitorul articolului laudă nespuse pe dna Lázár și vorbește de-a călarele când laudă hărnicia Româncelor (oláh nók) din Jebel.

Atîta e scrisul la care ne oprim.

Și cum stăm să judecăm asupra lucrului, nu ne putem împăca nici cu roadele, nici cu împrejurările muncii cinstite dela Jebel.

Ori nu e munca femeilor din Jebel o muncă întemeiată pe tradițiile noastre naționale, și prin urmare nu ne-o putem numi și nu o putem avea noi, ca muncă națională, pe urma căreia să primim noi laudele și prețul deplin al muncii femeilor noastre?

Cinste și recunoștință avem față de dna Lázár, dacă de fapt așa făptuește cum s'a scris la gazetă.

Dar noi alta dorim. Munca femeii române — să rămînă în cinstea și în foloasele ei, — și peste tot a neamului românesc! Și numele nostru să-l ridice în străinătate, căci muncă a femeilor noastre este!

Să nu să găsească în frunțașă comună Jebel un știutor de carte și înțelegător a datorișelor față de neam, care să știe da preț și valoare lucrurilor de mână a iscusitelor Românce din acel sat?

Ar fi trist.

Dar... Învațînd dela alții ce și cum să lucrăm, e datorința noastră să ne folosim de aceste învățături:

Să folosim noi pentru noi folosul întreg al muncii noastre!

Mijloacele puternice ce ni-le dau tovarășii, stau și la îndemîna fraților din Jebel, întocmai cum stau la îndemîna tuturor satelor noastre.

Să chibzuim bine asupra acestui nou izvor de venit pentru femeile satelor noastre, și să organizăm, după puteri, și munca ce o fac mâinile măestru cusătoare a Româncelor noastre!

Tovărășii pentru valorizarea lucrului de mână a femeilor noastre să pot face cu atîta ușurință, — numai să avem voința și puterea pornirii, urnirii din loc!

Și până atunci — chiar și numai ca să facem școală, să învățăm prețuirea lucrurilor de mână a femeii române, — să spriginim cu toții atelierele, lucrătoarele ce le

avem pentru lucrurile de casă: în Orăștie (Atelierul Reuniunii femeilor române din comitatul Hunedoarei) și în Sibiu (a Reuniunii de femei române din comitatul Sibiului).

Prețuind lucrurile de mână a femeii române, ne prețuim neamul și ne deschidem noui izvoare de venit!

Cine plătește dările?

Cheltuielile țării noastre cresc an de an cu cîteva sute de milioane coroane. Statul n'are nici moșii, nici întreprinderi, care i-ar aduce venituri mari, cu care să acopere grozavele cheltuieli. Intreagă gospodăria țării noastre e întemeiată pe venitele din dări, fie acele directe ori indirecte.

Știm că dările indirecte le plătește în cea mai mare măsură tocmai sărăcimea, care trebuie să mănînce, să locuiască, să se îmbrace și — când îi dă mâna — să se și veselească cu țigări și cu beuturi.

În același timp însă tot această sărăcime plătește și în dări directe, cele mai mari sume, după ce negustorii și speculanții, dar mai ales nădrăgarii, știu să se scoată cu ușor de sub sarcina dărilor cele grele.

Ca o pildă grozav de grăitoare însemnăm aici următoarele date:

După mărturisirile scrise în coatele de venit, pe temeiul cărora să aruncă darea în țara ungurească, este un notar public care n'are venit mai mare ca 100 coroane anual. Dintre cei 259 notari publici, ce sunt în țară, 27 au mărturisit că au venit sub 800 cor. Din acest venit apoi să îmbrace, trăiesc și cheltuiesc ei și familiile lor!

În țară apoi s'au găsit 76 avocați, cari au mărturisit că au venituri mai puține de 100 coroane la an. Dintre 3427 avocați ce-i avem în țară, 1908 au spus că au venituri sub 800 coroane la an!

În întreagă țara apoi abia 5 avocați s'au găsit care să mărturisescă, că au venit anual peste 10 mii coroane!

Dintre 886 medici ce sunt în Budapesta, 18 sunt cari au mărturisit că au venituri mai puțin ca 800 coroane și numai 9 s'au găsit, care să spună că au venituri peste 10 mii coroane.

Și asta s'ar putea continua cu multe date de acest fel.

Toți acești nădrăgari plătesc darea măsurată după venitul ce-l mărturisesc.

În același timp plugarii plătesc darea după venitul catastral, socotit de slujbași și nu de ei. Și ei jugărele de pămînt nu le pot ascunde sub suman.

Ori-cine își poate închipui diferința grozavă ce iasă d'aici.

E adevărat, că acum a intrat în putere noile legi de dare, după

care să pot face controale mai cum să cade asupra venitelor, ce de fapt le are unul și altul.

Cu toate acestea, tocmai pentru păzirea legii, îndemnăm pe cei-ce ajung în apropierea comisiilor de dare, chemate să statorească venitele și pe temeiul acelor dări de plată, — să ia sama la cei-ce au venituri mari, să fie luați în listă cu adevărata sumă a venitelor. În acest caz darea lor să urcă și în același timp să scade procentul dărilor, ce trebuie să-l plătim. Căci statul să susține cu multe cheltuieli.

Bucate și nutreț.

Neam de plugari cum suntem, noi Români, avem temelie traiului în rodul pămîntului. Când pe urma muncii grele săvîrșită în frig și în arșita soarelui de plugarii noștri — să pot culege roade îndestulitoare — atunci avem și noi traiul mai tichnit, mai omenesc, cu toate datele ce ni-să cer și ce ne copleșesc.

Anul acesta însă, nu ne dă nădejdiile astea, de vreme ce atît roada bucatelor, cît mai ales a nutrețelor, e slăbuță. Grîul mai ales a dat roada slăbuță în țara întreagă — și în grăunțe și în paie. Cucuruzul să arăta la început bun, dar în lipsa ploilor a rămas pe cele mai multe locuri ori nelegat ori cu rodul neisprăvit.

Fînețele asemenea au dat roada slabă, care nu s'a putut îndrepta prin otăvuri, devreme-ce lipsa ploilor au zădărnicit creșterea otăvilor atît la fînețe cît și la nutrețurile mestesugite (trifoiu, luțernă etc.).

După rapoartele ministrului de agricultură, în anul acesta s'a produs grîu, în măsură slabă mijlocie abia 33 și jumătate milioane măjămetrice (o măjă are 6 și ceva ferdele de 20 litri) față de 41 și jumătate milioane măjă din anul trecut! Fiind sămănate cu grîu în țara întreagă peste 5 milioane 750 mii jugăre catastrale, — jugărul abia a dat în mijlociu peste 5 măjă și 80 klgr., adică încă nu tocmai 6 sămințe (de 6 ori cît a fost sămănat în toamna trecută).

Roadă mai bună a dat ovăsul și săcara.

Cu toate că în raportul ministerial să prevede că și cucuruz va fi mai mult ca în anul trecut (46 milioane măjă față de 37 mil. din anul trecut) — noi nu prea putem crede în profetașia asta.

Am avut prilej să văd cu ochii atît cîmpiile din Ungaria cît și o mare parte a ținuturilor din Ardeal, sămănate cu cucuruz, și în foarte puține locuri am dat peste cucuruz bine dezvoltat. În multe părți te înșală ochiul. Vezi paiul (tuleul) de cucuruz înalt și gros și plin de foie — dar căutînd rodul, rămîi nemulțumit.

Aceeași stare de lucruri a fost

și cu *nutrețele*. Prin luna Maiu, Iunie atît trifoiul și luțerna cît și finațele cu iarbă, ne nutriau multe nădejdi. La întiaa cositură însă s'a văzut, că și iarba și celelalte nutrețe au fost foarte rari și așa la claie au dat puțin. Despre cositura a doua și a treia — abia să poate vorbi. Seceta a ars finațele și pășunile.

Asta fiind icoana adevărată a roadei de bucate și de nutreț din anul acesta, — ușor ne putem ști greul ce ne așteaptă în iarnă, în care nu peste mult intrăm.

În fața acestei noi încercări a sorții, nu e cuminte însă, nici să ne bocim ca babele nici să desnădăjduim ca cei slabi de inger.

De-acum, până mai este vreme, — să căutăm și să folosim cu dinadinsul toate mijloacele ce sunt în stare să ne ajute în năcaz!

Lipsa bucatelor nu o simțim așa demult ca mijloc de hrănire, căci atîta tot s'a mai făcut, cît să ne ajungă pentru gură de pe o zi pe alta. Și cînd nu ne-or ajunge, mai cumpărăm cu ori-cît chiu și vai. Simțim însă lipse bucatelor ca izvor de cîștig — nu avem ce vinde, ca să putem împlini mulțimea mare de lipsă și nevoi! Aici zace primejdia cea mare și aici trebuie ajutat, căci plugarul dacă nu poate vinde bucate și nutreț, singurele lui izvoare de cîștig, — e cu mâinile tăiate.

Va trebui dar să căutăm alte izvoare de cîștig fie și numai de ocazie, ca să putem cumpăni cumva lipsa în urmasă cărui izvorului de venit, ce-l aveau din vinderea bucatelor.

E mai lipsă ca cei mai iscușiți ai neamului să caute fel și fel de întreprinderi, fie de căraușie, fie de pădure, de prelucrare a materiilor brute ori de schimb ori de altă natură.

Peste iarnă să se incerce ținerea de cursuri de lucruri de mână (corfe, lese, greble, furci și alte unelte).

În același timp părinții să așeze copii buni și iscușiți la meserii, la negoț și la întreprinderi, — ca barami în viitor să nu ne știm lipiți pământului, fără nici un venit, de cite ori Cerul dă să avem o roadă slabă a pămîntului.

Cu cît mai ușor ne-ar fi acum dacă pe lîngă plugari, fie-care familie românească ar avea și cite un meseriaș, cite un negustor ori întreprinzător. S'ar ajuta unii pe alții și mai ușor le-ar fi la toți.

Să tragem dar învățătură și din pățania asta și să ne înprietinim odată cu împărțirea muncii.

Lipsa nutrețului ori cît de grea ni s'ar părea, o putem purta mai ușor, căci o putem nici cu o bună chibzuială. Să nu înșele pe nime faptul, că vede și aici și colo fin mai mulțisor ca în anul trecut,

cînd finul puțin de tot fiind, a ajuns să fie mai căutat ca banul. Cam tot așa va fi și în anul acesta. Și iată pentru-ce:

În anul trecut mai era în multe părți și fin și paie — din anii premergători. Erau rezerve, cum să zice. Astă iarnă înse, cu lipsa cea mare, s'a mîncat tot ce numai s'a găsit și fin și paie. Pentru iarna ce vine, nu e rămas de cît numai finul și paiele din vara asta. Prin urmare chiar dacă o fi fost roada de fin din vara asta cu ceva mai bună ca în anul trecut, lipsa va fi tot așa de mare, căci de pe alți ani știu că nu mai avem nici o mână de fin ori de paie!

Așa fiind — trebuie să chibzuim cu minte, ca să nu ajungem din nou în primejdia ori a ne vinde vitele cu prețuri de nimic, ori a ne îngloda în datorii până peste cap.

Între mijloacele de apărare contra lipsei de nutreț — recomandăm și următoarele:

1. Să se facă frunzari; unde sunt din pădurile proprii, unde nu: să se ceară prin antistia (primăria) comunală îngăduire dela oficiul silvanal (fie de stat fie de comitat) pentru facerea de frunzari. Astfel de îngăduieli s'au dat și în anul trecut și de altă dată — cînd nutrețul a fost puțin. Aceste cereri însă să se facă fără a minare, ca să nu fie prea tîrziu pentru tăcutul frunzarilor.

2. Să se adune și să se cruțe ca ochii din cap paiele de spicoase (grîu, săcară, ovăs, etc.) precum mai ales paiele, tuleii, de cucuruz. Aceste paie apoi să se dea vitelor tăiate și dospitel.

Mașină de tăiat cu 4 cuțițe să poate cumpăra cu 35—40 florini, și o mașină e îndestulitoare pentru 5—8 gazde cu vite.

Redactorul „Tovărășiei“ cu plăcere mijlocește cumpărările de astfel de mașini.

Paiele tăiate să așeze în o bute desfundată (de curechiu, varză). Să așeze un rînd gros de paie apoi să presară tărîțe ori făină de cucuruz și puțină sare. Și, apoi iar paie și iar făină cu sare, până să umple butea. La o bute de 7—800 e de lipsă o măsură de 20 litri de tărîțe ori făină și 3—5 Kgrame de sare albă ori roșie pentru vite. Paiele așezate astfel să lasă 2—3 zile să se dospescă, după ce butea cu acest pat s'a umplut de apă.

Acest pregătit îl mîncă vitele (mai ales după 2—3 încercări) cu o poftă foarte mare și să îngrășă de necrezut. Fîn în acest caz să dă numai înainte și după adăpare — cite foarte puțin.

Anul trecut eu singur am iernat 9 vite cu astfel de paie și cu 2 care de fîn!

3. În sate unde lipsa de nutreț e mai simțită — oamenii să formeze cu grabă câte o tovărășie ocazională, în temeiul unui con-

tract simplu, care nu trebuie înștințată ori înregistrată nici unde. Tovărășii apoi dacă au, să pună fiecare anumită primă de bani, ori dacă nu să ia laolaltă un împrumut, pe care să-l replătească dînd cite ceva săptămînal ori lună de lună. Cu acești bani să cumpere acum în mare, cu vagonul paie ori fin, cînd îl găsec mai ieftin.

Tot acești tovărăși — ori întovărășindu-să anume, pot cumpăra și mașini de tăiat paie și tulei (szecskavágó).

Atât la facerea contractului de tovărășie, cât și la cumpărarea de mașini, cu drag stăm în ajutor.

Precum vedeți am schițat aici pe scurt starea îngrijitoare ce ne așteaptă la iarnă, în urma roadei slabe în bucate și în nutreț. Socotiți din vreme asupra celor spuse aici, și dați unul altuia mîna de ajutor, ca să ajute și Dumnezeu.

V. C. Osvadă.

„Sprijiniți măestri români!..“

— Cine aude, cine ascultă? —

Un lucru foarte jignitor pentru inima noastră românească, ni-să serie din comuna Rapoltul mare, (aproape de Orăștie).

Anume în un șir mai lung de ani, credincioșii bisericii gr.-or. românești de aci, au adunat bănuț cu bănuț, creițari pentru repararea ori zidirea bisericii, care recerea acest lucru. S'au adunat așa pe rînd 3200 cor.

În vara asta comitetul parochial a pregătit toate pentru a lua dară repararea în lucrare.

Peste tot locul, lucrul azi să face așa, că să publică concurs prin foi, ca să afle despre lucru cît mai mulți măestri, cari apoi în ziua licitației să duc la fața locului, își fac socoata și lasă care cît pot de ieftin lucrul pentru casa Domnului.

Aici în jurul Orăștiei îndeosebi să face acest lucru, știindu-să, că în Orăștie sunt o mulțime de măestri zidari și bărdași români, cari fac lucru bun și cinstit, — și chiar comune departe de noi, de prin Zarand, publică concurs de licitație a zidirilor ori reparaturilor mai mari, ca să le meargă măestri nostri cu bun nume de aici, să le facă și lor lucru.

Căci s'au încredințat oamenii peste tot locul, că măestri nostri fac lucru tot așa de solid, trainic, cinstit, ca ori-care măestru străin, dar mai ieftin ca aceia, mulțumindu-să ei cu mai puțin!

Acum ne scriu trei măestri români din Orăștie, Nicolae Borza, Luca Dan și Ioan Călian, să punem întrebare publică comitetului parochial dela Rapoltul mare, că de ce acest comitet parochial n'a aflat de bine a da de știre nici decum și măestrilor români din Orăștie, sau dacă de cei din Orăștie

nu le-ar fi plăcînd, apoi altora, tot Români, dela Deva, Hunedoara, Alba-Iulia, Geoagiu, sau aiurea, publicînd în foi că au lucru cutare, și de ce au dat, în tăcere, lucrul în mână la un strein, la Pataki Sándor-bácsi“?

Noi, necunoscînd mai de-aproape starea lucrului, nu intrăm de astădată în judecarea faptului, ci așteptăm să vedem ce răspuns va da comitetul parochial gr.-or. din Rapolt la întrebarea celor 3 măiestri români orăștieni, — care în aceste zile de trezire la ținerea laolaltă a Românilor între sine, de vreau să mai aibă viață, — au tot dreptul a pune o atare întrebare. Și numai apoi ne vom spune și noi părerea noastră.

Gazetele noastre.

Poate-că vom fi rău înțelegi, poate-că să va găsi un simbur de făloșie, cînd spunem că fruntașii neamului fac cea mai vrednică lucrare, cînd străduesc să pună în mîna poporului cît mai multe gazete, bine îngrijite!

Ani de-arîndul s'a spus și s'au scris la plîngeri, că poporul e lăsat fără sfătuitori, fără îndrumători.

E peste puțină ca fruntașii gîndirii să ajungă, să poată sfatul cu graiul, om de om, să poată merge din sat în sat, — să ajute cu îndemnul și cu sfatul, munca bună de înaintare.

Asta nu să poate nici aștepta, mai ales că noi n'avem bogățani care să poată isprăvi acest lucru, fără ca să-și zdruce înșăși starea lor. Noi aproape toți ne cîștigăm pâinea de pe o zi pe alta — cu munca brațelor ori a gîndirii, pe care trebuie s'o facem zilnic fiecare la brazda lui.

Așa fiind — e o fericire, că fruntașii nostri au nîzuit să pună în mîna poporului cît mai multe gazete (foi), cu ajutorul cărora să poată spune deodată la mii de frați sfaturi și îndemnuri de tot felul.

Gazetele ne slujesc de cea mai potrivită și mai prietenească legătură între frații, de acelaș sînge!

Din darul lui Dzeu și străduința atîtor fruntași, azi avem, numai noi Români din țara asta, peste 30 gazete românești, ce duc vești și țîn legături cu peste 500 mii cetitori!

Din aceste vre-o 30 foi, poporul nostru are aici în țară 5 foi curate economice. Noi aici pe acestea voim să le facem cunoscute, și să ne dăm seama, că suntem datori să le spriginim și cu cetitul și cu abonatul, ca așa, putîndu-să ele îmbunătăți, să avem în ele 5 sfătuitori buni, în toate trebuințele noastre economice.

Și dacă e adevărat că sprijin poporului prin bune sfaturi mai ușor și mai la mulți numai prin gazete îl putem da, firese e, că și plugarii, și meseriași, negustorii ori slujbașii, — să se alăture de foaia care scrie despre slujba lor și să o folosească drept mijloc de sprijin pentru frații de acelaș sînge!

Avem, numai aici în țară, 5 foi

economice și pentru meserieși. Că vor fi, cel puțin unele, slăbuț scrise, e vina obștei întregi. Atâtea condeie să învîrt în mâni românești. Cine le oprește să ajute ca foile noastre economice să fie mai bogat scrise, și apoi mai mult cetite.

Fiecare să-și spună păreri, să dea sfaturile ce le crede de bune, și atunci foile economice toate vor fi bine și bogat scrise.

Iată azi care le avem și ce slujbe fac:

La Sibiu este „*Revista Economică*” foaia băncilor noastre, care îngrijește trebile ce să țin de bănci, cu creditele și lucrările lor. Prin articoli bine chibzuiți lățește apoi cunoștințe economice generale și nizește mult pentru organizarea noastră economică.

Această foaie am găsi-o ca mai potrivită să ia în programul său special și îngrijirea mai cu temei a treburilor clasei noastre de neguțatori, care ar putea avea, în acest caz, un organ potrivit în apărarea propriilor lor interese.

La Sas-sebeș apare noua foaie „*Munca*” ce și-a luat ca țintă sprijinirea treburilor meseriașilor noștri.

Redactată cu multă tragere de inimă și cu destulă înțelegere pentru ținta ce și-a pus, această foaie, cu sprijinul cerut, ar putea fi o armă vrednică și o apărătoare puternică pentru meseriașii noștri.

Special pentru plugari și crescători de vite, cultivatori de poame și alți agricultori, pe lângă numerele de Duminecă a foilor noastre politice de zi, avem la Caransebeș foaia „*Economia*” și la Deva „*Bunul Econom*”. Cu un sprijin potrivit, aceste foi s'ar putea ridica la măsura ce o cer interesele noastre economice.

În sfârșit, ținînd seamă de trebuința și însemnătatea organizării economice, mai ales prin tovărășii, noi scoatem foaia „*Tovărășia*”.

Pe lângă aceste foi speciale economice, aproape toate gazetele noastre celelalte, îndeosebi „*Țara Noastră*” dela Sibiu și „*Revista Bistriței*” din Bistrița, scriu mai des și despre treburi economice.

Este dată prin urmare putința poporului nostru să aibă și să cheme în ajutor sfătuitoari, să poată să-și spună păreri și să se poată înțînî la stat de vorbă!

De ce nu o face mai cu dinadinsul?

Roata vremii.

— Spicuirii și ocoșeli. —

În Budapesta în curînd să va înființa un gimnaziu superior, curat jidovesc.

Ministrul Apponyi și-a dat în voința pentru ridicarea acestui gimnaziu. Jidovii au bani și putere de clădire, — prin urmare nu e de parte vremea cînd acest gimnaziu superior va împrăștia lumina jidovească între fiii jidovilor.

Cînd am aflat știrea cu gimnaziul jidovesc, cu mîhnire ne-am reamintit opreliștile ce ni-s'au făcut nouă Românilor, de atîtea ori, de a ne ridica și noi pe banii no-

stri școli și teatru românesc, — să putem primi cuvîntul culturii în limba noastră maternă, ca să o avem mai dragă.

La noi însă să măsoară cu două măsuri: ce le este îngăduit celor cîteva zeci de mii de Jidovi, adunați din toate părțile lumii, nu le este îngăduit celor 3 milioane de Români, care au dat atîtea vieți pentru apărarea țării, veacuri de-a rîndul!

Și apoi mai zică cineva că asta nu-i țara lui Paprika-Jancsi!

STIRI

Redactorul „*Tovărășiei*”, chemat de alte ocupații migăloase și foarte grabnice, a fost silit să lase o întrerupere în scoaterea foii, pentru care pe calea aceasta cere binevoitoarea îngăduire a stimaților cetitori.

Făcîndu-să unele îmbunătățiri în redacția „*Tovărășiei*” nădăjduim s'o putem da la vreme d'aci înainte pe masa cetitorilor.

Folosim prilejul să anunțăm cu bucurie, că d'aci înainte, alături de dl V. C. Osvadă, care timp de mai bine de trei ani a scris și a scos singur foaia „*Tovărășia*”, — în viitor va munci cu cunoscuta-i destoinicie și dl Gavril Todica și alți dornici de a vedea odată în mîinile poporului nostru puternica armă a tovărășiiilor.

O moșie nemeșască în mîinile Românilor. Aflăm cu plăcere, că dl Dr. Oct. Vasu, avocat în Făgăraș a cumpărat moșia de 800 de hectare din Retișdorf dela fostul fișpan al comitatului Târnavă-mare, Béli Lázsló, cu 540,000 cor.

Moșia aceasta ajunsă pe mîinile Românilor, făcea cîndva parte din proprietatea conților Haller.

Dl Dr. Vasu va parcela jumătate dintrînsa pentru țărani, iar jumătate o va păstra pentru sine.

Dee-le Dzeu la toți noroc pe noua stăpînire!

De-ale băncilor noastre: Banca „*Albina*” din Sibiu și-a urcat capitalul social la suma de 3 milioane coroane. Și-a deschis o nouă filială în Lugos, care a preluat și afacerile băncii „*Lugojana*”.

— „*Agricola*” din Hunedoara, până acum însoțire, și-a urcat capitalul social la suma de 100 mii coroane, schimbîndu-să totodată în societate pe acții.

— „*Jiana*” din Petroșeni, tinera bancă cu frumos viitor, și-a ținut la 14 Aug. adunarea gen. extraordinară. — Comitetul de supraveghere a venit cu dare de samă asupra stărilor dela bancă, asupra rînduelii cu care să poartă socoțile și cărțile, și a dovedit, că ori-ce vorbă rea ce s'ar fi scornit de unii nepretini, în jurul băncii, a fost mărîtă, umflată ori fără nici un temei.

Lucrurile merg în bună ordine. Banca și conducerea vredniceste încrederea deplină a obștei! Zarva ce să cam făcuse în jurul institutului, s'a potolit și stîns și ea. Dorim și noi deplină frăție și conlucrare cu drag la înflorirea institutului, condus azi de dl Traian Rațiu, ca director.

Tovărășiiile din Elveția. După rapoartele oficiale în anul 1908 au fost în ființă 5900 felurite tovărășii. Dintre aceste: 544 au fost tovărășii de producțiune pentru plugari 767 tovărășii pentru cultura animalelor 91 tovărășii pentru mașini, 1885 lăptării, 728 tovărășii pentru valorizarea poamelor, vinului și a mieri. În afară de aceste sunt o mulțime de tovărășii pentru pășunat, care nu sunt induse în registrul firmelor. Fericită țară!

Societatea cărămidarilor din Bistrița. În Bistrița s'a pus de curînd pe baze mai largi și mai trainice societatea cărămidarilor, făcîndu-se o societate cu un capital de 40 mii Coroane.

Lucrarea acestei societăți o cunoaștem. Am scris de mai multe ori și totdeauna cu laudă despre lucrarea rodnică a tovărășiei din care a crescut „*Societatea acționară a cărămidarilor*” — a cărei temelii de curînd s'au pus și a cărei lucrare s'a început cu putere.

În felul ei, această societatea e înția și singură la noi Români din această țară. Ținta ce o are e nobilă și îndreptățită economiceste, mai ales că și lucrarea în șirul acestui societăți să face cu multă chibzuială și cu bune roade!

Tocmai că prețuim mult această lucrare, nu găsim fericită schimbarea ce s'a făcut, că din tovărășie, s'a prefăcut în societate pe acții, mai ales stabilindu-se prețul unei acții în 1000 Coroane.

Nu s'a prea îngreunat intrarea în societate? Dorim ca să nu ajungă această prea rodnică societate, a să prea depărta de adevărata-i țintă industrială, și a o înlocui cu ținte special financiare. Dar cunoscînd hărnicia celor ce azi o conduc, nădăjduim numai în bine.

Coleră în Rusia și Holanda. Groaznicul biciu alui Dzeu, holera (sau: colera) care de vre-o cîțiva ani în toată vara să ivește în unele părți ale Rusiei, s'a ivit și în vara asta, în măsură chiar mare, în vre-o două orașe. În toți anii însă până acum, ivindu-să boala cam tîrziu, spre toamnă, nu s'a lățit tare, căci venind frigul, ea să stînge. Numai căldurile o clocesc și coc și răspîdesc tare.

Ăstan însă ea a izbucnit mai de timpuriu, și deși să luptă din greu medicii pentru stîngerea ei, nu o pot birui, — doar că nu o lasă să se lățească așa tare.

Mai îngrijitor e însă faptul, că temuta boală s'a ivit zilele astea și în

marele oraș *Rotterdam*, al 2 lea mare oraș al Olandei, cu peste 300 mii locuitori (cît Bucureștii). Rotterdamul e piața mare pentru negoțul de bucate, de coloniale și petrolu. Zilnic vin aci corăbii din toată lumea încărcate cu tot felul de mărfuri din feluritele țări. Și să poate că o corabie de astea, venind din Rusia ori după ce a atins țărmii Rusiei primind mărfuri din țară, — a adus germeii boalei în Olanda.

Intr'o zi au murit de-odată 4 copii pe neașteptate. Lumea zicea că s'au înveninat de ceva bomboane rele, — medicii însă tîind copiii, după cercetări temeinice au descoperit, că ei au murit de — coleră!

Un om mare pe o corabie încă a murit așa pe neașteptate, cu semne ce lasă a să bănuie colera.

Și în baracele (căsuțe de deosebire a bolnavilor) ce să află în oraș, să găsec azi deja 15 bolnavi sub grija doftoricească! Sunt mari temeri să nu prindă și aci putere urita boală, și de aci mai departe.

Intrebări și răspunsuri.

Intr. 17. Cu cît am putea vinde cucuruzul cu vagonul și cît e maja metrică?
Iosif G. în M.

Răsp.: Prețul cucuruzului și a ori căru soiu de bucate, să schimbă zi de zi. Așa nu să poate spune un preț hotărît. Și apoi atîrnă și dela gara, unde îl încărcăți. Dacă aveți cucuruz, cel puțin 1 vagon, scrieți la banca „*Agricola*” în Hunedoara (Vajdahunyad), care vă spune prețul de zi.

Intr. 18. Negustorii de vin spun pe la noi, că ăstan va fi vin mult, mai mult ca în alți ani, — și imbie prețuri scăzute pentru vin. Ce e drept după știrile ce aveți? O îndrumare dela Dv. am primi-o bucurosi.
Al. Vl. din Ș.

Răspuns. După știrile oficioase venite la ministeriul de agricultură al țării, lucrul stă chiar întors: ăstan rodul viilor va fi submijlociu, sau un mijlociu slab! Vorba aceea e speculă de-a negustorilor de vin, care voesc să facă pe cei ce au vin, să-i scadă prețul, și ei l'ar cumpăra bucurosi, chiar prevăzînd rod slab. — Țineți-vă vinul la preț. Așa vă zicem.

Prețul bucatelor.

În urma știrilor venite de peste mare, că în America, și mai ales în Rusia, roada cîmpurilor ar fi foarte bună, prețul bucatelor scade încetinel. De altfel e timpul cînd marii negustori de bucate n'au interes a spune că nu-s bucate, ci a spune că sunt din belșug, pentru-ca proprietarii noștri să nu le țină prea la preț.

Prețurile la 30 August n. erau următoarele:

Prețurile de piață în Orăștie și în orașele vecine:

Grîu maja metr. cor. 26.

Cucuruz m. metr. „ 16.

Ovăs maja metr. „ 15.

La bursa de bucate din Pesta erau:

Grîu maja metr. cor. 28—29.

Cucuruz m. metr. „ 15—50—16.

Ovăs maja metr. „ 15—16.

